

статне фінансування бібліотеки ще не повністю забезпечені українською книгою. Хоча кількісний і якісний склад бібліотечних фондів змінюється, читачам, особливо сільських книгозбірень, не вистачає літератури з економіки, філософії, права, історії, сільського господарства, підприємництва, інформатики, медицини, мистецтва, етики. Бібліотеки потребують комплектування підручниками для вищих навчальних закладів, довідковими виданнями, літературою за новою шкільною програмою.

Книга має бути мистецьким творінням, від її оформлення залежить сприйняття читачем твору. 91 респондент вважає, що книги для дітей мусять приваблювати якісними ілюстраціями, 81 – образністю, барвистістю мови, 64 – змістом. Книжкова продукція, як і будь-який товар, вимагає реклами

та формування відповідного інформаційного поля. Серед форм рекламування учасники дослідження називали рекламу української книги, розповсюдження прайсів видавництва, створення в місцевій пресі постійних рубрик про новинки літератури, проведення телевізійних оглядів нових видань, організацію форумів видавців, книжкових ярмарків, випуск буклетів, закладок з короткими анотаціями книг.

Формування інтелектуального потенціалу країни, світогляду громадянина, розвиток державної мови як складової процесу державотворення неможливі без сучасної української книжки. Вона є стратегічним продуктом, який впливає на свідомість людей, на формування української нації, її освітній і культурний розвиток.

## ІНТЕРНЕТ-ЦЕНТР У БІБЛІОТЕЦІ ДЛЯ ДІТЕЙ

*(Опрілюднено на семінарі «Доступність електронної інформації: стратегія і тактика організації центрів Інтернету в публічних бібліотеках України»<sup>1</sup>*



2001 році Львівська обласна бібліотека для дітей, разом з декількома бібліотеками для дітей України, стала партнером Державної (нині – Національної) бібліотеки України для дітей у реалізації гранту Міжнародного фонду «Відродження» «Центри дитячої Інтернет-журналістики». З того часу почалося входження книгозбірень у світовий інформаційний простір.

Але одного комп'ютера з виходом в Інтернет за дозвоном було замало, і тому ми постійно шукали шляхів для подальшого впровадження сучасних технологій. Оголошений Посольством США в Україні конкурс «Інтернет для читачів публічних бібліотек» (LEAP) став справжнім шансом для тих, хто працював над оновленням своїх бібліотек. Ми стали одними з переможців конкурсу LEAP-II. Відтоді бібліотека почала жити у двох світах – реальному і віртуальному.

19 грудня 2002 року, в день, коли Святий Миколай кладе під подушки дарунки слухняним дітям, юні львів'яни – користувачі бібліотеки – отримали надзвичайний дарунок – 6 новеньких комп'ютерів та Інтернет.

За роки, що минули, Інтернет-центр відвідали понад 27 тисяч дітей і дорослих, записалися до бібліотеки більш ніж 3,5 тис. нових користувачів.

Працівники бібліотеки опанували декілька рівнів навчання комп'ютерної грамотності. У 2002 році для них було організовано «Комп'ютерний лікнеп»: три рази на тиждень системний і черговий адміністратори центру навчали нас основ роботи в Мережі. 2003 року керівником Центру безперервної інформаційно-бібліотечної освіти В. Сканарь та тренером центру В. Чочь було проведено спеціальний дводенний семінар-тренінг «Ресурси та можливості Інтернету для забезпечення потреб читачів публічних бібліотек». У 2005 році відбувся поглиблений сертифікований тренінг «Інтернет для бібліотекарів», проведений тренерами ІАТР. Сертифікати отримали 22 працівники бібліотеки.

З перших днів існування Інтернет-центру ми почали вчити і своїх користувачів. Дошкільники та їхні батьки відвідували популярний цикл занять «Інтернет-школа для малюків та їх батьків», де їм розповіли про правила безпеки в Інтернеті, знайомили з кращими педагогічними сайтами, онлайновими розвиваючими іграми, батьківськими Інтернет-форумами.

Молодші школярі, учні 1-4 класів влітку навчалися у «Літній Інтернет-школі», «мандрували» по ігрових і розвиваючих сайтах для дітей, побували на віртуальних екскурсіях, вчилися писати електронні листи тощо.

Для працівників міських, районних, шкільних книгозбірень та обласних бібліотек – універсальної наукової, науково-педагогічної, обласної медичної – організовано цикл занять «Інтернет-уроки для бібліотекарів».

Також було надіслано індивідуальні запрошення відвідати Інтернет-центр кожному працівнику управління культури. Для управлінців створено Центр ділової інформації (ЦДІ). За час його існування вони отримали понад 100 повнотекстових довідок законодавчого та нормативного характеру, майже щодня для них готуються різноманітні фактографічні довідки.

Декілька років діє в бібліотеці програма інформаційно-тренінгової підтримки «Профі» для студентів училища культури і мистецтв. Ми пишаємось тим, що завдяки тісній співпраці з училищем кожен майбутній бібліотекар пройшов цикл занять «Профі в Інтернеті», закінчуючи училище, володіє навичками пошуку інформації у Мережі.

Традиційно значна увага у бібліотеці приділяється дітям із фізичними обмеженнями. А з появою Інтернету вони отримали можливість поєднатися з усім світом. Ми навчали глухих і слабочуючих дітей, які згодом взяли участь в Інтернет-форумі «Лідерство та управління змінами»,

## СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

**Л. Лугова**

у віртуальному кампусі «Соціальний захист прав і інтересів нечууючих». Тепер багато хто з них став постійним відвідувачем Інтернет-центру. На прохання громадської організації «Вільне дихання» навчання пройшли і діти з бронхіальною астмою.

Цикл занять «Інтернет – уроки для вчителів» проводився для викладачів багатьох шкіл міста. А майбутні вчителі молодших класів – студенти педколеджу – пройшли навчання за навчально-освітніми програмами для студентів відділення іноземних мов «Do You speak Internet», «Sprechen sie Internet».

Було проведено заняття для членів львівського осередку української скаутської організації «Пласт», які потім провели «День Пласту в бібліотеці». У нас народилися спільні проекти і зав'язалися партнерські відносини.

І нарешті, навчалися обдаровані діти: студія журналістської майстерності Центру творчості дітей та юнацтва Галичини, юні поети літературної студії «Джерельце», яка діє при нашій бібліотеці. І це далеко не повний перелік тих, хто тепер впевнено сідає за комп'ютер і запускає Internet Explorer.

За період дії гранту навчання в Інтернет-центрі пройшли 600 користувачів (це групові курси і тренінги, не враховуючи ґрунтовних індивідуальних занять).

Зараз працівники бібліотеки активно працюють над двома новими проектами.

Перший – це дитячий клуб «Смайлик», який відвідують учні 1-2 класів. Завдання цього клубу – засобами Інтернету і медіа прищепити дітям інтерес до читання, вміння критично оцінювати прочитане, грамотно формулювати свої думки, володіти мистецтвом дискусії. Форми роботи клубу досить різноманітні: це перегляди фільмів і мультфільмів за літературними творами та їхнє обговорення, порівняння з книгами, за якими вони поставлені; конкурси малюнків і творчих робіт за прочитаними; віртуальні мандрівки на сайти письменників або відомих літературних героїв; знайомство з розвиваючими комп'ютерними іграми і гейм-турніри. Наші «смайлики» брали участь у «Триаклуському турнірі Гогордської школи», мандрували «По той бік дверей магічної шафи» і разом з героями опинялись у Нарнії, здійснили віртуальну мандрівку в Діснейленд і подивились славетні мультфільми Уолта Діснея та багато іншого. Усі ці мандрівки і перегляди проводяться в поєднанні з традиційними формами бібліотечної роботи: бібліографічними оглядами, вікторинами за книгами, літературними іграми. Це тільки перші кроки, але ми сподіваємось, що клуб буде рости разом зі своїми маленькими відвідувачами.

Друге починання бібліотеки – екопроект «Віртуальний океан», що реалізується спільно з обласним дитячим екологічним центром. У його рамках пройшли презентація центру, віртуальна фотовиставка «Навколо нас, поруч із нами...», навчальні тренінги для юних екологів.

Кожен бібліотечний Інтернет-центр відрізняється від комп'ютерних клубів тим, що його користувачі не кинуті напризволяще. Використовуючи сучасні технології, ми намагаємось органічно поєднати їх з традиційними формами бібліотечної роботи. Наприклад, вписалися в простір Інтернет-центру книжково-ілюстративні виставки з використанням оптичних дисків, дискет, роздрукунок: «Мережа, яка об'єднала світ», «Ласкаво просимо до World Wide Web», «Перший раз в WWW клас», «31 сторінок улюблених книжок – на сторінки Інтернету».

Щодня проводяться індивідуальні бесіди циклу «Сам на сам з Інтернетом», цікаво проходять масові заходи. Так, відбулися круглі столи «Комп'ютер – друг чи ворог?» разом із соціальними партнерами – міліцією, молодіжними центрами. Дуже популярні серед юних відвідувачів

<sup>1</sup> Подається у скороченому варіанті.

чів Інтернет-центру віртуальні екскурсії, серед них: «Мандрівка на сайті Діда Мороза і Санти Клауса», «Різдвяні канікули в Інтернеті», «Ці книги захопили світ», «Цікаві сторінки в Інтернеті», «Віртуальний планетарій», «Місто Лева в Інтернеті», «Віртуальна екскурсія по дитячих бібліотеках світу» тощо.

Сьогоднішні діти – це покоління, яке росте разом з Інтернетом, час то вони орієнтуються і опановують навички роботи на комп'ютері шорше, ніж ми, дорослі. Але досвід показує, що наша допомога їм все ж таки потрібна. Зорієнтувати в морі корисної (і не завжди) інформації, пояснити правила поведінки в Інтернеті, застерегти від небезпеки, якою він наповнений, прищепити навички ввічливої поведінки, віртуальної етики – це щоденна робота чергових адміністраторів центру. Тому кожен відвідувач отримує пам'ятки, буклети, листівки „Інтернет-центр“, „Безпека дітей в Інтернеті!“ (пам'ятка для батьків). Роз'яснюючи можливості Мережі, не забуваємо підкреслити, що бібліотека – це в першу чергу книги, періодика, які також несуть чимало корисної інформації. Тому пропонуємо користувачам пошукати потрібну інформацію спочатку в читальному залі, у друкованих виданнях, а потім вже звернутися до Інтернету. Так ми намагаємося вчити користувачів отримувати максимум інформації, не нехтуючи традиційними джерелами.

Легко опановуючи комп'ютер, діти дуже часто не знають, що ж саме їм потрібно в Інтернеті. Тому одним із напрямів інформаційної роботи Інтернет-центру є створення вебліографічних покажчиків для орієнтування користувачів в інформаційних ресурсах Мережі. Наразі створено блок списків під загальною назвою „Вебліографічні підказки“. Такі переліки веб-ресурсів складаються за індивідуальними запитом на допомогу викладанню окремих предметів на замовлення викладачів („Організація безпеки життєдіяльності“, „Зарубіжна література“), до актуальних подій і свят, за інтересами користувачів („На допомогу вчителям“, «Кращі дитячі літературні сайти», «Інтернет допомагає школі», «Як стати відмінником за допомогою мережі Інтернет», «Абітурієнт – 2005 і 2006», «Канікули з мишкою», «Що то за свято – Великдень», «На WWW коло сміху» та ін.). Також трапляється, що готуються позапланові списки, якщо виникає нагальна потреба донести певну інформацію до користувачів (наприклад, про пташиний грип, Євросоюз та ін.).

Нас завжди цікавить, як наші користувачі використовують можливості Інтернет-центру. Для цього неодноразово проводилися анкетування: „Що знайшли ми в Інтернеті“, „Нам 1 рік: перші кроки в Інтернеті“.

Такі вивчення свідчать, що з відкриттям Інтернет-центру зріс авторитет бібліотеки. Користувачі називають її „сучасною“, „просунутою“, вони пишуться нашими перемогами, часто запитують, коли будуть наступні

конкурси і бажають взяти у них участь. Наші відвідувачі розуміють (принаймні, так вони пишуть в анкетах), що книга ніколи не зникне з інформаційного простору і завжди буде в пошані. Але і появі Інтернету в бібліотеці вони дуже раді та вже не уявляють її без Інтернет-центру. Один хлопець написав: „Інтернет для мене – це не тільки знання та інформація, це – насолода, яку я отримую в бібліотеці“.

Інтернет-центр відкрив двері не тільки в безмежний всесвіт інформації, він відкрив двері в саму бібліотеку, яка стала більш відкритою, справді **публічною**. Сюди йдуть викладачі, студенти, пенсіонери, бібліотекарі шкільних, університетських книгозбірень, журналісти, просто пересічні громадяни.

Діяльність Інтернет-центру сприяла появі нової форми співпраці бібліотеки і користувачів – волонтерського руху. Оголошений конкурс волонтерів перетворився на справжнє змагання – стільки було бажючих. Старші школярі і студенти, які стали волонтерами, із задоволенням допомагають черговим адміністраторам, залюбки проводять у бібліотеці свій вільний час. Ще одна наша маленька перемога – це створення власної веб-сторінки. Першу спробу здійснили самотужки, силами бібліотекарів, тому спочатку її наповнення було досить скромним. Та у 2005 році, завдяки контактам, встановленим з комп'ютерною академією „ШАГ“, силами її випускників-волонтерів було створено контент нової версії сайту бібліотеки (<http://lodb.org.ua>). Він зарахований як дипломна робота студентів.

Аналіз відвідування сайту свідчить про неабиякий інтерес користувачів Інтернету до ресурсів, виставлених на ньому. За цей час сайт відвідали понад 3 тисячі осіб, серед яких мешканці США, Канади, Кіпру, Німеччини, Словаччини, Росії та ін. країн. Інформаційну цінність власного сайту ми бачимо в наповненні його унікальними матеріалами краєзнавчого змісту, особливо щодо літературного і видавничого процесу на Львівщині.

У американських менеджерів є такий вислів – „Історія успіху“. Наша історія – це цілий ланцюжок успіхів, які стали можливими завдяки появі Інтернету. Це перемога в конкурсі мультимедійних презентацій і поїздка на Кримську конференцію, налагодження міжнародних професійних зв'язків, листування і обмін досвідом з бібліотекарями Польщі, Литви, Росії. Це отримання гранту на продовження Інтернет-життя в конкурсі LEAP – CONNECT. Це просто величезна популярність бібліотеки в місті, увага до її проблем з боку влади, любов читачів. Все вищепераховане лише невелика частина того, що зроблено в нашій бібліотеці з початком поєднання книги й Інтернету, минулого і майбутнього, древнього і сучасного. Наш досвід показує, що це поєднання безмежно збагатило і бібліотеку, і тих, заради кого вона існує.

## СІЛЬСЬКА БІБЛІОТЕКА: ЗНАЙОМСТВО ЗБЛИЗЬКА

**С**УЧАСНИЙ керівник галузі, методист не може працювати, не враховуючи бібліотечних реалій. І які б ми не мали теоретичні знання, інформацію про діяльність публічних бібліотек через Інтернет, фахову періодику, як би не вивчали планово-звітну документацію, ніщо не може замінити живого спілкування між фахівцями під час виїздів на місця та ознайомлення з практичним досвідом.

Цього року Національна парламентська бібліотека України, за дорученням Міністерства культури і туризму України, здійснює дослідження **«Сільська бібліотека на мапі України»**. Його метою є вивчення реального стану сільської бібліотеки, її ролі в соціальній інфраструктурі села на основі аналізу демографічних, економічних показників. Апробація дослідження проходила на базі окремих областей України – Київської, Черкаської та Хмельницької, де існують досить різні підходи до бібліотечної роботи – від професійної апатії до творчої ініціативи. Попри абсолютно різне ставлення з боку влади, неоднакові матеріально-технічне забезпечення, рівень підготовки фахівців, можна стверджувати, що стан сільської бібліотеки залежить, перш за все, від „людського фактора“. Хто ж ці люди, які просувають уперед чи гальмують розвиток сільської книгозбірни? У різних громадах по-різному.

**„...Я не маю право руйнувати те, що не я створила“**

Такими словами визначила голова сільської ради Н. Кардаш своє ставлення до бібліотеки-філії с. Велика Бурімка Чорнобаївської районної ЦБС (Черкаська область). Її слова не розійшлися з ділом. Пристойна передплата дозволила активізувати соціокультурну діяльність бібліотеки разом із сільським клубом та місцевим музеєм. Проведено косметичний ремонт приміщення книгозбірни, вирішується проблема опалення. Дійсно, щастить тим бібліотекарям, яких підтримує сільська влада. А якщо їх підтримує ще й районна

## ЯК ЖИВЕШ, СІЛЬСЬКА БІБЛІОТЕКО?

влада (не обов'язково грошима) – це вже запорука успіху, змістовної роботи бібліотеки, її перспективного розвитку.

**С. Кравченко, І. Цуріна**

Саме таку допомогу надає бібліотекам ЦБС голова Чорнобаївської районної ради. Він знайшов час для їхнього відвідування, проаналізував проблеми та накреслив шляхи їхнього розв'язання. Зокрема, особисто взяв участь у відборі нових книг (близько 3 тис. видань) для книгозбірень району з обмінно-резервного фонду Національної парламентської бібліотеки України, організував їхню доставку. Сьогодні поповнення фондів книгозбірень займається ЦРБ спільно з відділом культури району.

До останнього часу у надзвичайно скрутному становищі знаходилася Малоканівська сільська бібліотека-філія Чорнобаївської ЦБС. Її приміщення і фонд повністю пошкоджені грибок: стеля, підлога, стіни, а також стелажі та книги практично зруйновано. Придатною для користування залишилася незначна частина фонду. Бібліотека знаходилася в одному приміщенні з будинком культури. Зараз, за клопотанням сільської ради, її розмістили у приміщенні фельдшерсько-акушерського пункту. Тут знаходяться лише 150-200 нових книг (4 метрополіці), адже за санітарними нормами старі книги, та ще й пошкоджені грибок, не можна розміщувати у медичних закладах. Одночасно розпочалося відновлення старого приміщення книгозбірни. Кошти на ремонт (250 тис. грн.) виділив земляк – відомий політик Микола Томенко, Але, крім цього, потрібно укомплектувати фонд книгозбірни. Тому й хочеться звернутися до колег з пропозицією допомоги бібліотеці.

Активно співпрацює з місцевою владою в особі сільського голови, з місцевими підприємцями Личанківська сільська бібліотека-філія Києво-Святошинської районної ЦБС. Завдяки цьому всі починан-